

Giáo dục đạo đức cho cán bộ theo yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ ngang tầm nhiệm vụ

Trần Viết Quang*, Nguyễn Thị Diệp**

Nhận ngày 2 tháng 10 năm 2022. Chấp nhận đăng ngày 23 tháng 1 năm 2023.

Tóm tắt: Đạo đức có vai trò rất quan trọng đối với mỗi con người, đặc biệt là người cách mạng. Để xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng, Nhà nước và cả hệ thống chính trị có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ, cần tăng cường giáo dục đạo đức cho cán bộ. Bài viết luận giải nhằm làm rõ tính tất yếu của việc tăng cường giáo dục đạo đức cho cán bộ theo yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ. Theo các tác giả, thực trạng đạo đức, lối sống của cán bộ hiện nay có những hạn chế nhất định, cần thực hiện những giải pháp giáo dục đạo đức cho cán bộ để nâng cao chất lượng cán bộ; trên cơ sở đó, tăng cường sức mạnh lãnh đạo của Đảng và cả hệ thống chính trị.

Từ khóa: Giáo dục đạo đức, cán bộ, đội ngũ cán bộ.

Phân loại ngành: Chính trị học

Abstract: Morality has a very important role for every human being, especially the revolutionary. In order to build a contingent of cadres of the Party, State and the whole political system with sufficient quality, capacity and prestige, on par with their duties, it is necessary to strengthen moral education for cadres. The article explains to clarify the necessity to strengthen moral education for cadres according to the requirements of building a contingent of qualified, capable and reputable cadres, on par with their duties. According to the authors, the current situation of ethics and lifestyle of cadres has certain limitations, it is necessary to implement solutions for moral education for cadres to improve the quality of cadres, on that basis, strengthen the leadership strength of the Party and the whole political system.

Keywords: Moral education, cadres, contingent of cadres.

Subject classification: Political science

1. Mở đầu

Đại hội lần thứ XIII của Đảng đặc biệt quan tâm đến công tác cán bộ, coi công tác cán bộ là “then chốt” của công tác xây dựng Đảng và hệ thống chính trị; đề ra nhiệm vụ “tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cán bộ cấp chiến lược đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 96). Hội nghị lần thứ 4 Ban chấp hành Trung ương khóa XIII đề ra nhiệm vụ: tiếp tục triển khai nghiêm túc, có hiệu quả, Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 19/5/2018 của Hội nghị lần thứ 7 Ban chấp hành Trung ương khóa XII về tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ. Xây dựng đội ngũ cán bộ theo yêu cầu mới, bao gồm nhiều nội dung, trong đó, giáo dục đạo đức cho cán bộ là một nội dung rất quan trọng, cần được thực hiện thường xuyên, hiệu quả.

Đội ngũ cán bộ các cấp trong hệ thống chính trị nước ta nhìn chung có lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị vững vàng, có đạo đức, lối sống giản dị, gương mẫu, có ý thức tổ chức kỷ luật, luôn tu dưỡng, rèn luyện, trình độ, năng lực được nâng lên, phấn đấu, hoàn thành nhiệm vụ được giao. Tuy nhiên, vẫn còn một bộ phận không nhỏ cán bộ có những biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, có biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”.

* Trường Khoa học xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Vinh.

Email: quangdhv@yahoo.com.vn

** Trường Đại học Vinh.

Từ những vấn đề nêu trên, bài viết này tập trung nghiên cứu quan điểm chỉ đạo về giáo dục đạo đức cho cán bộ, phân tích, đánh giá thực trạng đạo đức của đội ngũ cán bộ hiện nay, từ đó đề xuất giải pháp tăng cường giáo dục đạo đức cho cán bộ, nhằm xây dựng đội ngũ cán bộ có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ.

2. Quan điểm chỉ đạo về giáo dục đạo đức cho cán bộ theo yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ ngang tầm nhiệm vụ

Giáo dục đạo đức cho cán bộ là một nhiệm vụ tất yếu, thường xuyên trong công tác cán bộ, xây dựng đội ngũ cán bộ. Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi trọng công tác cán bộ, chăm lo xây dựng đội ngũ cán bộ ngày càng lớn mạnh về mọi mặt, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ chính trị trong từng giai đoạn của cách mạng Việt Nam. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh từng chỉ rõ: “Cán bộ là cái gốc của mọi công việc” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 269); “Muôn việc thành công hoặc thất bại, đều do cán bộ tốt hoặc kém” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 240).

Đại hội lần thứ XIII của Đảng đưa ra quan điểm tiếp tục đổi mới, hoàn thiện hệ thống chính trị, đặc biệt coi trọng và đẩy mạnh xây dựng, chỉnh đốn Đảng, xây dựng và hoàn thiện Nhà nước, và đi đôi với đó là xây dựng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp. Theo tinh thần của Đại hội: “Trong những năm tới phải đặc biệt coi trọng và đẩy mạnh hơn nữa xây dựng, chỉnh đốn Đảng toàn diện về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 180). Trong xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam, cần tích cực đổi mới tổ chức và hoạt động của các cơ quan lập pháp, hành pháp, tư pháp, tiếp tục hoàn thiện chính quyền các cấp, “tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có đủ phẩm chất, năng lực, uy tín, phục vụ nhân dân và sự phát triển của đất nước...” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 178).

Quán triệt, thực hiện Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng, ngày 18 tháng 8 năm 2022, Bộ Chính trị ban hành Quy định số 80-QĐ/TW về phân cấp quản lý cán bộ và bổ nhiệm, giới thiệu cán bộ ứng cử, áp dụng đối với các cấp ủy, tổ chức Đảng, cơ quan, đơn vị và cán bộ, công chức, viên chức trong hệ thống chính trị, nhằm đảm bảo sự đồng bộ, thống nhất, tổng thể, liên thông trong công tác cán bộ của hệ thống chính trị; đánh giá cán bộ khách quan, công tâm; lựa chọn và bố trí đúng cán bộ, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ; nâng cao hiệu quả công tác quản lý cán bộ và bổ nhiệm, giới thiệu cán bộ ứng cử, góp phần xây dựng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ.

Đề xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng, Nhà nước và cả hệ thống chính trị có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ, cần thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp liên quan đến các khâu của công tác cán bộ như: quy hoạch, đào tạo, bồi dưỡng, bố trí, sử dụng, hoàn thiện chế độ, chính sách đãi ngộ, tạo môi trường, điều kiện làm việc..., đặc biệt, cần tăng cường “huấn luyện cán bộ”, giáo dục đạo đức cho cán bộ. Bởi lẽ, đạo đức có vai trò rất quan trọng đối với mỗi con người, đặc biệt là người cách mạng. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây thì phải có gốc, không có gốc thì cây héo”. Đối với người cách mạng, trước hết và quan trọng nhất là “phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi đến mấy cũng không lãnh đạo được cách mạng, lãnh đạo nhân dân” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 252-253). Thực tế cho thấy, sự gương mẫu về đạo đức, lối sống của người cán bộ, nhất là cán bộ lãnh đạo, quản lý, người đứng đầu trong các cơ quan, đơn vị, có ý nghĩa rất lớn, tạo ra ảnh hưởng chính trị, có sức lan tỏa, truyền cảm hứng, động viên tinh thần sâu rộng trong toàn Đảng, bộ máy nhà nước và toàn xã hội. Ngược lại, những biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của một số cán bộ cũng ảnh hưởng tiêu cực, làm mất lòng tin của nhân dân đối với đội ngũ cán bộ.

Giáo dục đạo đức cho cán bộ là một nội dung quan trọng của công tác xây dựng Đảng và hệ thống chính trị trong bối cảnh thế giới và trong nước hiện nay. Nước ta đang đẩy mạnh toàn diện, đồng bộ công cuộc đổi mới trong bối cảnh thế giới và trong nước có nhiều biến đổi. Hòa bình, hợp tác và phát triển vẫn là xu thế lớn, song cũng đứng trước nhiều trở ngại, khó khăn, thách thức. Toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế tiếp tục tiên tiến, nhưng cũng đang bị đe dọa bởi sự trỗi dậy của chủ nghĩa dân tộc cực đoan; xung đột khu vực, cạnh tranh chiến lược, cạnh tranh kinh tế, chiến tranh thương mại diễn ra

gay gắt. Tác động của đại dịch Covid-19 đưa thế giới rơi vào khủng hoảng nghiêm trọng nhiều mặt. Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư phát triển mạnh mẽ, tạo đột phá trên nhiều lĩnh vực, mang đến cả thời cơ và thách thức đối với mọi quốc gia. Tranh chấp chủ quyền trên Biển Đông còn diễn biến phức tạp. Biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường, thiên tai, dịch bệnh và các vấn đề an ninh phi truyền thống khác, nhất là an ninh mạng, ngày càng tác động mạnh, nhiều mặt, đe dọa nghiêm trọng đến sự phát triển ổn định, bền vững của thế giới, khu vực và đất nước ta.

Ở trong nước, công cuộc đổi mới do Đảng lãnh đạo đã đạt những thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử. Đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay. Nhưng đất nước vẫn đứng trước nhiều khó khăn, thách thức và hạn chế, yếu kém. Các thế lực thù địch, phản động, cơ hội chính trị vẫn tiếp tục điên cuồng chống phá bằng những âm mưu, thủ đoạn hết sức thâm độc, tinh vi, nguy hiểm, xảo quyệt.

Để thực hiện mục tiêu, nhiệm vụ hết sức to lớn, nặng nề mà Đại hội lần thứ XIII của Đảng đề ra trong bối cảnh tình hình thế giới và khu vực tiếp tục có nhiều thay đổi rất nhanh, phức tạp, khó lường, chúng ta cần phải nỗ lực hơn nữa trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, xây dựng Đảng và hệ thống chính trị, coi trọng công tác cán bộ, tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ. Bên cạnh những yêu cầu cơ bản đã nêu tại Nghị quyết Trung ương 3 khóa VIII, đội ngũ cán bộ cần chú trọng việc bồi dưỡng, rèn luyện, nâng cao hơn nữa những yếu tố về trình độ, năng lực, về phẩm chất đạo đức và bản lĩnh vững vàng trước những cám dỗ từ mặt trái cơ chế thị trường, từ chiến lược “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch; không để bản thân bị suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống.

3. Nội dung và cách thức giáo dục đạo đức cho cán bộ theo yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ ngang tầm nhiệm vụ

Giáo dục đạo đức là quá trình chuyển văn hóa đạo đức xã hội thành văn hóa đạo đức cá nhân. Đó là quá trình chuyển những tri thức, tình cảm, chuẩn mực và lý tưởng đạo đức xã hội thành những phẩm chất đạo đức cá nhân, qua đó hình thành, phát triển ý thức đạo đức và năng lực thực hiện hành vi đạo đức. Ở nước ta hiện nay, giáo dục đạo đức cho cán bộ được thực hiện theo các nội dung cơ bản sau:

Một là, giáo dục tinh thần yêu nước, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc. Người cán bộ phải tuyệt đối trung thành với Tổ quốc, với nhân dân, vì đất nước, vì nhân dân mà phấn đấu, hy sinh, đặt lợi ích của Tổ quốc, của nhân dân lên trên, lên trước lợi ích riêng của cá nhân. Hồ Chí Minh chỉ rõ, người cán bộ cách mạng phải hết lòng, hết sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, thấm nhuần tinh thần “cái gì có lợi cho dân thì phải hết sức làm, cái gì có hại cho dân phải hết sức tránh” (Hồ Chí Minh, 2011, t.15: 672).

Hai là, giáo dục bản lĩnh chính trị vững vàng, kiên định chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, đường lối đổi mới của Đảng. Người cán bộ phải xác định mục tiêu, lý tưởng cách mạng, phấn đấu vì sự nghiệp cách mạng của Đảng. Có được bản lĩnh chính trị vững vàng, người cán bộ sẽ sống và làm việc theo tinh thần “giàu sang không thể quyến rũ, nghèo khó không thể chuyển lay, uy vũ không thể khuất phục” (Hồ Chí Minh, 2011, t.7: 50). Đó là phẩm chất cần thiết và cũng là điểm tựa giúp người cán bộ vượt qua mọi khó khăn để hoàn thành chức trách, nhiệm vụ được giao.

Ba là, giáo dục thái độ tận tụy với công việc, gương mẫu đi đầu, đổi mới sáng tạo, dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm; chấp hành tốt nguyên tắc tổ chức, hoạt động của tổ chức, cơ quan, đơn vị; nêu cao tinh thần tự phê bình và phê bình, kiên quyết đấu tranh với những tư tưởng sai trái, các biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyên hóa”, tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí, cá nhân chủ nghĩa, cơ hội, thực dụng, bè phái.

Bốn là, giáo dục thái độ đúng đắn đối với đồng chí, đồng nghiệp và bản thân. Chuẩn mực đạo đức của người cán bộ trong mối quan hệ với đồng chí, đồng nghiệp đó là: yêu thương, đoàn kết, ý thức cộng đồng, sống có nghĩa tình, trung thực, nhân ái, ứng xử có văn hóa, độc lập tự chủ, phát huy nội lực. Đây là những chuẩn mực đạo đức, phẩm chất tốt đẹp của con người Việt Nam, những giá trị tinh thần bền vững, truyền thống quý báu của dân tộc. Đối với bản thân người cán bộ, cần tự

giáo dục, rèn luyện các đức “cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư”, những phẩm chất trung tâm của đạo đức cách mạng, thể hiện mối quan hệ “với tự mình”. Người cán bộ phải có tinh thần ham học hỏi, vượt khó, cầu tiến bộ, sống, làm việc theo hiến pháp và pháp luật.

Để thực hiện sự chuyển hóa nội dung, phương châm giáo dục đạo đức thành phẩm chất, nhân cách của người cán bộ, cần thực hiện một hệ thống cách thức, biện pháp giáo dục đạo đức cho cán bộ như:

Một là, giáo dục đạo đức cho cán bộ được thực hiện thông qua hoạt động đào tạo, bồi dưỡng cán bộ của Đảng và hệ thống chính trị ở các học viện, nhà trường, trung tâm bồi dưỡng cán bộ. Hoạt động đào tạo, bồi dưỡng cán bộ diễn ra thường xuyên, liên tục, theo kế hoạch của các cơ sở đào tạo, bồi dưỡng cán bộ. Hoạt động này được thực hiện một cách bài bản, khoa học, theo những nội dung và phương thức cụ thể; có sự kết hợp giữa trang bị kiến thức, kỹ năng nghề nghiệp với bồi dưỡng, rèn luyện phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống cho cán bộ.

Hai là, giáo dục đạo đức cho cán bộ thông qua công tác tuyên truyền, thi đua, khen thưởng, nhân điển hình tiên tiến, nêu gương. Đó là hoạt động tuyên truyền, phổ biến các nghị quyết, chỉ thị của Đảng, các cuộc vận động về giáo dục đạo đức cho cán bộ. Tuyên truyền còn là hoạt động vinh danh, tuyên dương, khen thưởng các tấm gương sáng về đạo đức trên các lĩnh vực hoạt động, qua đó, cổ vũ, động viên, thúc đẩy cán bộ tích cực tu dưỡng, rèn luyện về đạo đức. Công tác thi đua, khen thưởng, nhân điển hình tiên tiến thực hiện thông qua phong trào thi đua của ngành; biểu dương, khen thưởng, nêu gương người tốt, việc tốt, nhân điển hình tiên tiến trong thực hiện nhiệm vụ và các phong trào thi đua. Giáo dục đạo đức thông qua tấm gương đạo đức là một hình thức giáo dục đạo đức cơ bản được sử dụng trong lịch sử cũng như hiện nay. Những tấm gương đạo đức chính là những mẫu đạo đức mà cán bộ có thể noi theo. Hồ Chí Minh là một tấm gương sáng ngời về đạo đức cách mạng, lòng yêu nước, đức hy sinh, tinh thần nhân văn cao cả. Cuộc vận động học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh hiện nay là sự thể hiện sinh động phương pháp giáo dục đạo đức theo hình thức nêu gương.

Ba là, giáo dục, rèn luyện đạo đức của cán bộ được thực hiện thông qua hoạt động thực tiễn, thực hiện chức trách, nhiệm vụ được phân công. Thực tiễn công tác của cán bộ luôn diễn ra một cách sinh động, có khi thuận lợi, có lúc hết sức khó khăn, phức tạp. Điều đó đòi hỏi người cán bộ phải nhận thức đúng những điều kiện, hoàn cảnh, những thuận lợi, khó khăn trong thực thi nhiệm vụ để chủ động và có biện pháp khắc phục khó khăn, hoàn thành nhiệm vụ. Những hoạt động thực tiễn này là phương thức quan trọng để giáo dục, rèn luyện đạo đức của người cán bộ.

Bốn là, giáo dục đạo đức của cán bộ thông qua các hình thức kiểm tra, giám sát việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của cán bộ để kịp thời điều chỉnh, định hướng nhận thức, hành vi đạo đức, lối sống, tinh thần, trách nhiệm trong thực hiện chức trách, nhiệm vụ được giao. Thông qua kiểm tra, giám sát, kịp thời phát hiện, xử lý nghiêm những vi phạm kỷ luật, quy định của cơ quan, đơn vị, góp phần giáo dục, rèn luyện đạo đức cho cán bộ.

Năm là, giáo dục đạo đức của cán bộ thông qua hoạt động tự giáo dục, tự rèn luyện của mỗi cán bộ, thực chất là quá trình hoạt động tự giác, tích cực, “tự soi, tự sửa”, tự giáo dục, tự rèn luyện kiên trì, thường xuyên, bền bỉ. Quá trình này đòi hỏi mỗi cán bộ phải xây dựng cho mình kế hoạch tự giáo dục, tự rèn luyện phù hợp với chức trách, nhiệm vụ được giao, đặt ra nội dung, phương pháp, yêu cầu cụ thể cần đạt được để phấn đấu; tự kiểm điểm, điều chỉnh hành vi, thái độ theo các chuẩn mực đạo đức.

4. Tình trạng suy thoái về đạo đức của một bộ phận cán bộ hiện nay

Ở nước ta hiện nay, nhiều cán bộ đã thực hiện tốt việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, giữ cho đạo đức được trong sạch, qua đó, củng cố niềm tin của nhân dân đối với đội ngũ cán bộ của Đảng và hệ thống chính trị. Tuy nhiên, bên cạnh đại bộ phận cán bộ có ý thức rèn luyện, nâng cao phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống, vẫn còn một bộ phận cán bộ, đảng viên yếu cả về năng lực và phẩm chất. Một số cán bộ, đảng viên, kể cả ở cấp cao đã thoái hóa, biến chất, không còn giữ được trọn vẹn đạo đức của người cán bộ cách mạng, trở thành ung nhọt cần phải loại bỏ. Tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong một bộ phận cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức và tề quan liêu, tham nhũng, lãng phí diễn biến

phức tạp. Đại hội lần thứ XIII của Đảng khẳng định: “Một bộ phận cán bộ, đảng viên, công chức suy thoái đạo đức, lối sống và vi phạm đạo đức công vụ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2, tr.78).

Tình trạng suy thoái đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên đã được chỉ rõ trong Nghị quyết TW4 (khóa XII), với các biểu hiện cụ thể, đó là: cá nhân chủ nghĩa, sống ích kỷ, thực dụng, cơ hội, vụ lợi; chỉ lo thu vén cá nhân, không quan tâm đến lợi ích tập thể; ganh ghét, đố kỵ, so bì, tị nạnh, không muốn người khác hơn mình; vi phạm nguyên tắc tập trung dân chủ, gây mất đoàn kết nội bộ; đoàn kết xuôi chiều, dân chủ hình thức; cục bộ, bè phái, kèn cựa địa vị, tranh chức, tranh quyền; độc đoán, gia trưởng, thiếu dân chủ trong chỉ đạo điều hành; kê khai tài sản, thu nhập không trung thực; mắc bệnh thành tích, háo danh, phô trương, che giấu khuyết điểm, thổi phồng thành tích, đánh bóng tên tuổi; quan liêu, xa rời quần chúng, không sâu sát cơ sở, thiếu kiểm tra, đôn đốc, không nắm chắc tình hình địa phương, cơ quan, đơn vị mình, thờ ơ vô cảm, thiếu trách nhiệm trước những khó khăn, bức xúc và đòi hỏi chính đáng của nhân dân; quyết định hoặc tổ chức thực hiện gây lãng phí, thất thoát tài chính, tài sản, ngân sách nhà nước, đất đai, tài nguyên...; đầu tư công tràn lan, hiệu quả thấp hoặc không hiệu quả; mua sắm, sử dụng tài sản công vượt quy định; chi tiêu công quỹ tùy tiện, vô nguyên tắc. Sử dụng lãng phí nguồn nhân lực, phí phạm thời gian lao động; tham ô, tham nhũng, lợi dụng chức vụ, quyền hạn cấu kết với doanh nghiệp, với đối tượng khác để trục lợi; lợi dụng, lạm dụng chức vụ, quyền hạn được giao để dung túng, bao che, tiếp tay cho tham nhũng, tiêu cực; thao túng trong công tác cán bộ; chạy chức, chạy quyền, chạy chỗ, chạy luân chuyển, chạy bằng cấp, chạy tội...; sử dụng quyền lực được giao để phục vụ lợi ích cá nhân hoặc để người thân, người quen lợi dụng chức vụ, quyền hạn của mình để trục lợi; đánh bạc, rượu chè bê tha, mê tín dị đoan, ủng hộ hoặc tham gia các tổ chức tôn giáo bất hợp pháp; sa vào các tệ nạn xã hội, vi phạm thuần phong, mỹ tục, truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc, chuẩn mực đạo đức gia đình và xã hội.

Trong tình hình hiện nay, cùng với ngăn chặn, đẩy lùi, cần phải chủ động phòng ngừa và kiên quyết đấu tranh, xử lý nghiêm một số biểu hiện suy thoái về đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên như:

Thứ nhất, sự xuất hiện, len lỏi của chủ nghĩa cá nhân ích kỷ, hẹp hòi trong các cơ quan, tổ chức. Về bản chất, chủ nghĩa cá nhân là lối sống tuyệt đối hóa lợi ích cá nhân, hướng tới thỏa mãn những nhu cầu, mục đích, hành vi vụ lợi, hưởng lạc theo chủ nghĩa vị kỷ, nuôi dưỡng tính háo danh, ích kỷ. Chủ nghĩa cá nhân là việc gì cũng chỉ lo cho lợi ích riêng của mình, không quan tâm đến lợi ích chung của tập thể.

Chủ nghĩa cá nhân nằm ngay trong chính mỗi con người, luôn có nguy cơ trở dậy, bùng phát khi có cơ hội. Những tác động của mặt trái kinh tế thị trường và hội nhập kinh tế quốc tế dẫn đến xu hướng đề cao lợi ích cá nhân, làm nảy sinh tư tưởng chiếm đoạt của công thành của tư. Điều này dẫn đến hàng loạt các hệ lụy như: bè phái, cục bộ, “cơ chế xin cho”, “tư duy nhiệm kỳ”, “lợi ích nhóm”. Thời gian qua, không ít cán bộ, đảng viên, nhất là những người có chức, có quyền, làm việc ở những ngành, lĩnh vực dễ phát sinh tham nhũng, tiêu cực đã thiếu tu dưỡng, rèn luyện về đạo đức, sa vào chủ nghĩa cá nhân, vi phạm các quy định của Đảng, pháp luật của Nhà nước, bị xử lý kỷ luật của Đảng và xử lý hình sự. Trước đây, Chủ tịch Hồ Chí Minh từng căn dặn: “Một dân tộc, một đảng và mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại, có sức hấp dẫn lớn, không nhất định hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân” (Hồ Chí Minh, 2011, t.15: 672). Lời cảnh tỉnh đó của Người vẫn còn nguyên giá trị trong công tác xây dựng Đảng, xây dựng đội ngũ cán bộ hiện nay. Chủ nghĩa cá nhân là mối nguy hại vô cùng to lớn cho Đảng và dân tộc, làm giảm sút lòng tin của nhân dân đối với Đảng, gây trở ngại lớn đối với sự nghiệp đổi mới đất nước. Do đó, cần kiên quyết đấu tranh, ngăn chặn, đẩy lùi và chủ động phòng ngừa sự xuất hiện của chủ nghĩa cá nhân trong các cơ quan, tổ chức hiện nay.

Thứ hai, lối sống thực dụng, chạy theo giá trị vật chất, hưởng thụ. Không ít những cán bộ, đảng viên có lối sống thực dụng, coi nặng giá trị vật chất, chạy theo những nhu cầu trước mắt, đặt lợi ích của bản thân lên trên tất cả. Lối sống thực dụng sẽ làm tha hóa con người, khơi dậy những ham muốn bản năng, chạy theo sự hưởng lạc, và từ đó dẫn tới cơ hội, trục lợi, tham nhũng. Nhiều vụ việc tham nhũng được phát hiện trong thời gian qua đã gây ra tổn thất rất lớn và việc xử phạt lại chưa nghiêm minh nên tác dụng răn đe, ngăn ngừa hạn chế. Tình trạng lợi dụng công quỹ, sai phạm

trong xây dựng và sử dụng cơ sở vật chất không đúng mục đích... khá phổ biến và đều là những biểu hiện của lối sống thực dụng, chạy theo giá trị vật chất, hưởng thụ của cán bộ, công chức. Mặc dù những năm gần đây, “công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí có bước tiến mạnh, đạt được nhiều kết quả tích cực, rõ rệt, tạo hiệu ứng lan tỏa mạnh mẽ trong toàn xã hội, được nhân dân đồng tình, đánh giá cao, các tổ chức quốc tế ghi nhận” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 54), nhưng “tham nhũng, lãng phí ở một số nơi còn nghiêm trọng” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 76).

Từ khi dịch Covid-19 xảy ra đến nay, việc cán bộ lợi dụng phòng, chống dịch để trục lợi diễn ra khá phổ biến. Nhiều cán bộ, trong đó có nhiều cán bộ cốt cán ở các cơ quan nhà nước, vi phạm quy định về phòng chống dịch đã bị cơ quan chức năng xử phạt hành chính, khởi tố hình sự. Một số đối tượng cô tình lợi dụng dịch bệnh, nâng không giá thiết bị y tế, thuốc điều trị bệnh, kit test Covid-19 để trục lợi, lừa đảo, mua bán các mặt hàng thiết yếu phòng, chống dịch Covid-19 trôi nổi, không rõ nguồn gốc, xuất xứ, không được phép lưu hành, sử dụng, vi phạm pháp luật nghiêm trọng, gây thiệt hại lớn cho xã hội. Đó chính là biểu hiện của lối sống thực dụng, chạy theo giá trị vật chất, cần kien quyết đấu tranh, ngăn chặn kịp thời.

Thứ ba, tinh thần, thái độ với công việc và với nhân dân của nhiều cán bộ chưa tốt. Cán bộ phải coi bản thân mình là công bộc của nhân dân, coi công việc của mình là phục vụ nhân dân, coi quyền hành của mình là đại diện cho quyền hành của nhân dân, coi mục đích của công việc là vì lợi ích của nhân dân. Tuy nhiên, một bộ phận cán bộ hiện nay còn quan liêu, xa rời quần chúng, chưa có tinh thần phục vụ nhân dân, thiếu tôn trọng, nhã nhặn trong giao tiếp, ứng xử với nhân dân, chưa lấy lợi ích của nhân dân và xã hội làm tiêu chí trong thực thi nhiệm vụ. Trong công việc, nhiều cán bộ thiếu tinh thần kỷ luật, chấp hành không nghiêm nội quy, quy định và sự phân công nhiệm vụ, thiếu tinh thần hợp tác, thực hiện không đúng quyền hạn và trách nhiệm trong công việc được giao. Đặc biệt, “vẫn còn tình trạng lợi ích cục bộ, sách nhiễu người dân, doanh nghiệp trong giải quyết thủ tục hành chính” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 75).

Sự thoái hóa, biến chất của một bộ phận cán bộ, tuy là của từng cá nhân, nhưng đã gây nên những hậu quả nặng nề và tác hại rất nghiêm trọng về nhiều mặt cho đất nước như: làm cho sản xuất bị ảnh hưởng, hao phí tiền bạc, tài nguyên, công sức, thời gian lao động của xã hội; làm băng hoại truyền thống đạo đức của dân tộc, ảnh hưởng tiêu cực đến tư tưởng người dân, nhất là thế hệ trẻ, gieo rắc chủ nghĩa cá nhân, thực dụng, cơ hội; vi phạm quyền làm chủ của nhân dân, dung dưỡng kẻ cơ hội, trù dập người ngay thẳng, làm suy giảm lòng tin của nhân dân đối với Đảng và Nhà nước. Thực tế cho thấy, từ sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống dẫn tới “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” chỉ là một bước ngắn, thậm chí rất ngắn, nguy hiểm khôn lường, có thể dẫn tới tiếp tay hoặc cấu kết với các thế lực xấu, thù địch, cơ hội, phản bội lại lý tưởng và sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân tộc.

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến tình trạng vi phạm đạo đức của một bộ phận cán bộ, đảng viên, nhưng nguyên nhân chủ yếu là do khâu tổ chức thực hiện chưa tốt: một số cấp ủy, tổ chức đảng, cán bộ lãnh đạo, quản lý, nhất là người đứng đầu, chưa nhận thức đầy đủ mức độ suy thoái, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” tại địa phương, cơ quan, đơn vị mình; chưa quyết tâm và có biện pháp chỉ đạo đủ mạnh, còn thụ động, trông chờ vào sự chỉ đạo, hướng dẫn của cấp trên; không thực hiện nghiêm nguyên tắc tập trung dân chủ, chưa gương mẫu, thẳng thắn phê bình, tự phê bình, đấu tranh với những biểu hiện suy thoái, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”. Hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân đối với việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của cán bộ, đảng viên chưa thường xuyên, hiệu quả. Nguyên nhân của tình trạng này còn do bản thân những cán bộ, đảng viên thiếu ý thức tu dưỡng, rèn luyện; lập trường tư tưởng không vững vàng, hoang mang, dao động trước những tác động từ bên ngoài, đặc biệt là những tác động tiêu cực của mặt trái kinh tế thị trường, mở cửa, hội nhập quốc tế.

5. Giải pháp tăng cường giáo dục đạo đức cho cán bộ theo yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ ngang tầm nhiệm vụ

Thứ nhất, tăng cường công tác bồi dưỡng cán bộ, giáo dục đạo đức cho cán bộ. Thực hiện bồi dưỡng cán bộ, giáo dục đạo đức cho cán bộ, công chức, viên chức một cách thường xuyên,

hiệu quả sẽ phát huy sức mạnh ở chính đội ngũ cán bộ, giúp họ hoàn thành tốt chức trách, nhiệm vụ được giao, tận tụy phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, đồng thời ngăn ngừa, hạn chế và khắc phục được những biểu hiện suy thoái về đạo đức. Suy đến cùng, đạo đức là những giá trị do con người tạo ra và biểu hiện trình độ phát triển của con người. Hồ Chí Minh chỉ rõ: “vô luận việc gì, đều do con người làm ra, và từ nhỏ đến to, từ gần đến xa, đều thế cả” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 281). Do đó, cần tăng cường công tác bồi dưỡng cán bộ, giáo dục đạo đức cho cán bộ để nâng cao chất lượng, hiệu quả thực thi nhiệm vụ.

Giáo dục đạo đức phải gắn với giáo dục chính trị, tư tưởng, làm cho cán bộ, đảng viên có được nhận thức sâu sắc về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước. Trong giai đoạn hiện nay, giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức cho cán bộ gắn với việc tiếp tục thực hiện Chỉ thị 05, ngày 15 tháng 5 năm 2016 của Bộ Chính trị, về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, với thực hiện Nghị quyết Hội nghị TW 4 (khóa XII), ngày 30 tháng 10 năm 2016 của Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, về tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng, ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” nội bộ.

Thứ hai, ban hành và thực hiện các quy định mang tính pháp lý, hành chính bảo đảm cho các chuẩn mực đạo đức được thực thi. Để giáo dục đạo đức cho cán bộ, nhất thiết phải tăng cường kỷ luật, kỷ cương trong các cơ quan, tổ chức. Với thực trạng đạo đức cán bộ hiện nay, Đảng ta yêu cầu phải: “Tăng cường kỷ luật, kỷ cương hành chính, nâng cao trách nhiệm của người đứng đầu và của cán bộ, công chức, viên chức” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 148). Đồng thời, cần “kịp thời biểu dương những điển hình tiên tiến, những tấm gương sáng về đạo đức, lối sống; đấu tranh mạnh mẽ với các biểu hiện lệch lạc và xử lý nghiêm những hành vi vi phạm đạo đức, lối sống” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 237).

Hành vi của cán bộ không những được điều chỉnh bởi các chuẩn mực đạo đức mà còn chịu sự ràng buộc bởi những quy định của pháp luật, hành chính đối với chính họ và công việc mà họ đảm nhận. Những quy định này là những quy tắc ứng xử mang tính bắt buộc chung do các cơ quan nhà nước có thẩm quyền, các tổ chức đặt ra hoặc thừa nhận để điều chỉnh các quan hệ công việc, giao tiếp nhằm bảo đảm tính kỷ cương, kỷ luật và hiệu quả công việc. Những quy định pháp luật, hành chính xác định những chuẩn mực, giới hạn hành vi, biến nó thành yêu cầu nội tại đối với các cá nhân, thành thói quen, do đó, thành chuẩn mực đạo đức. Do vậy, cần thiết lập một hệ thống các quy định mang tính pháp luật, hành chính, quy định những giá trị cốt lõi, chuẩn mực và giới hạn hành vi của cán bộ, cũng như các điều kiện bảo đảm cho việc thực hiện các quy định.

Thứ ba, phát huy vai trò của dư luận xã hội trong giáo dục đạo đức cho cán bộ. Dư luận xã hội có vai trò rất lớn đối với việc điều chỉnh hành vi đạo đức. Thái độ, giao tiếp, ứng xử, xử lý công việc của cán bộ thường được đánh giá và điều chỉnh thông qua dư luận xã hội. Do đó, trong giáo dục đạo đức cho cán bộ, cần coi dư luận xã hội là một kênh thông tin cần thiết để đánh giá và điều chỉnh hành vi đạo đức của cán bộ. Cần phát huy vai trò của báo chí, truyền thông, các trang mạng xã hội cũng như sự phản ánh trực tiếp của người dân để nắm bắt thông tin và kịp thời điều chỉnh các hành vi đạo đức, nhất là sự vi phạm đạo đức của cán bộ. Thực tế cho thấy, không ít những vi phạm trong lãnh đạo, quản lý, cũng như sai phạm các quy định đạo đức của cá nhân và tổ chức đã được phản ánh thông qua dư luận xã hội. Dĩ nhiên, cần kiểm chứng, phân tích, chất lọc thông tin từ dư luận xã hội, chú trọng các luồng thông tin chính thống, có tính tích cực, đồng thời, loại bỏ những thông tin sai sự thật, tiêu cực. Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Nước ta là nước dân chủ, mọi người có quyền làm, có quyền nói” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 295), nhưng “không phải dân chúng nói gì, ta cũng cứ nhắm mắt theo” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 337).

Đại hội lần thứ XIII của Đảng ta chỉ rõ, cần “chú trọng nắm bắt, định hướng dư luận xã hội, bảo đảm thống nhất trong Đảng, đồng thuận cao trong xã hội” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 181). Đồng thời, “chủ động, kịp thời cung cấp thông tin thiết yếu và tiếp nhận thông tin phản ánh của người dân trong đấu tranh phòng, chống suy thoái đạo đức, lối sống, các thông tin về tham nhũng, lãng phí, quan liêu...” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 142).

Thứ tư, nâng cao ý thức tự giáo dục, thường xuyên trau dồi đạo đức của cán bộ. Để nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức cho cán bộ, đòi hỏi bản thân người cán bộ phải có ý thức tự giác trong học tập, rèn luyện, trau dồi đạo đức. Người cán bộ phải thấy rõ bản phận và trách nhiệm của mình; luôn vững vàng trước mọi khó khăn, thách thức và không bị cám dỗ bởi vật chất, tiền tài, danh vọng; tự mình phòng, tránh và đấu tranh có hiệu quả với mọi biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân, bệnh quan liêu, cơ hội, cục bộ, bè phái, mất đoàn kết nội bộ; nêu cao ý thức tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng suốt đời; tự giác tu dưỡng, rèn luyện, tự điều chỉnh hành vi ứng xử trong công việc hàng ngày; thường xuyên “tự soi”, “tự sửa” và nêu cao danh dự, lòng tự trọng của người cán bộ.

Đặc biệt, cán bộ, đảng viên phải nêu cao tinh thần “vì nhân dân phục vụ”; thực hiện tốt các quy định về trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên theo phương châm cán bộ có chức vụ càng cao càng phải gương mẫu; thực hiện nghiêm tự phê bình và phê bình; nghiêm túc tiếp thu ý kiến giám sát của các cơ quan dân cử, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân đối với việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, lối sống của bản thân.

Thứ năm, tăng cường giám sát việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của cán bộ. Giám sát là một trong những nội dung quan trọng của công tác cán bộ nói chung và giáo dục đạo đức cho cán bộ nói riêng. Việc giám sát cán bộ, đảng viên theo các quy định của Đảng, pháp luật của Nhà nước sẽ tạo ra sự chuyển biến, nhất là đối với việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, lối sống của người đứng đầu, cán bộ chủ chốt và cán bộ, đảng viên, góp phần xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh, xây dựng đội ngũ cán bộ ngang tầm nhiệm vụ. Đây là việc làm thường xuyên và rất cần thiết để đánh giá đúng phẩm chất, năng lực của cán bộ, công chức, viên chức, từ đó, có các biện pháp kịp thời, hiệu quả trong giáo dục đạo đức cho cán bộ. Đại hội lần thứ XIII của Đảng nhấn mạnh việc: “Đề cao tính tiên phong, gương mẫu trong văn hóa ứng xử của người lãnh đạo, cán bộ, công chức và đảng viên, tăng cường giám sát việc thực hiện các chính sách văn hóa” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 135).

Để phát huy sức mạnh tổng hợp và nâng cao hiệu lực, hiệu quả giám sát việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của cán bộ, tránh chồng chéo, trùng lặp, lãng phí nguồn nhân lực, cần có sự phối hợp giữa giám sát của Đảng với giám sát của Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính - trị xã hội và giám sát của nhân dân.

5. Kết luận

Đạo đức có vai trò rất quan trọng đối với người cán bộ; là cái gốc, nền tảng, là cái căn bản của người cán bộ. Do đó, để xây dựng đội ngũ cán bộ của Đảng và hệ thống chính trị có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ, cần coi trọng công tác bồi dưỡng cán bộ, giáo dục đạo đức cho cán bộ; xác định nội dung, cách thức giáo dục đạo đức cho cán bộ.

Hiện nay, bên cạnh đại bộ phận cán bộ có ý thức rèn luyện, nâng cao phẩm chất chính trị, đạo đức, vẫn còn một bộ phận cán bộ yếu cả về năng lực và phẩm chất, thoái hóa, biến chất, không còn giữ được trọn vẹn đạo đức của người cán bộ cách mạng. Do vậy, cần đẩy mạnh công tác bồi dưỡng cán bộ, thực hiện các giải pháp thiết thực, hiệu quả nhằm giáo dục đạo đức theo yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ ngang tầm nhiệm vụ theo tinh thần Đại hội lần thứ XIII của Đảng.

Tài liệu tham khảo

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. Nxb Chính trị quốc gia Sự thật.

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2022). *Văn kiện Hội nghị lần thứ tư Ban chấp hành Trung ương khóa XIII*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2022). *Quy định số 80-QĐ/TW của Bộ Chính trị về phân cấp quản lý cán bộ và bổ nhiệm, giới thiệu cán bộ ứng cử* (số 80-QĐ/TW).

Hồ Chí Minh toàn tập. 2011. t.5, 7, 15. Nxb Chính trị quốc gia Sự thật.